

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Класичного приватного університету,
голова приймальної комісії

«15» листопада 2014 р.

ОГАРЕНКО В.М.

ПРОГРАМА

фахового випробування

6.030401

Правознавство

(шифр)

(назва напрямку підготовки)

освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр

Запоріжжя, 2014

Затверджено

на засіданні кафедри теорії та історії держави та права
Протокол № 5 від 24.12.2013 р.

на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Протокол № 6 від 10.01.2014 р.

на засіданні кафедри кримінального процесу та криміналістики
Протокол № 4 від 10.01.2014р.

Затверджено

Науково-методичною комісією Інституту права ім. В. Сташиса
з напрямів „Правознавство”, „Міжнародне право”
Протокол № 4 від 15.01.2014 р.

Вченою Радою Інституту права ім. В. Сташиса
з напрямів „Правознавство”, „Міжнародне право”
Протокол № 6 від 19.02.2014 р.

Укладачі:

д. ю. н., професор Денисова Т.А.

к. ю. н., доцент Леоненко Т.Є.

к. ю. н., доцент Максакова Р.М.

к. ю.н., доцент Сергатий М.О.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фахове випробування за напрямом підготовки 6.03040101 – „Правознавство”, освітньо-кваліфікаційних рівня – бакалавр, проводиться у формі усного екзамену, спеціально створеною фаховою атестаційною комісією, за методикою, визначеною в „Правилах прийому до Класичного приватного університету в 2014 році”, з урахуванням „Примірного положення про приймальну комісію вищого навчального закладу України”, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 28. 11. 2011 р. № 1373 та „Положення про приймальну комісію Класичного приватного університету” від 27. 12. 2011 р. для проведення фахових випробувань, щодо вступу на навчання на базі раніше здобутої вищої освіти.

Метою фахового випробування є конкурсний відбір майбутніх студентів, що мають бажання продовжити освіту на освітньо-кваліфікаційному рівні – бакалавр.

Програма для проведення фахового випробування за напрямом підготовки 6.03040101 – Правознавство, освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр, охоплює предметне коло питань з дисциплін Теорія держави і права, Конституційне право України, Судові та правоохоронні органи.

За своєю структурою зміст програми поділяється на такі розділи:

- Теорія держави і права;
- Конституційне право України;
- Судові та правоохоронні органи.

Питання, що входять до тем розділів, розташовані у логічній послідовності розкриття їх змісту і відповідають структурі навчальних дисциплін „Теорія держави і права”, „Конституційне право України”, „Судові та правоохоронні органи”.

Результати фахового випробування визначаються оцінками „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”.

Оцінювання знань відбувається на підставі наступних критеріїв:

- правильність та повнота відповідей;
- ступінь оволодіння матеріалом та самостійність міркувань;
- рівень використання наукових та нормативних матеріалів;
- вміння користуватись засвоєними теоретичними положеннями для правильного тлумачення конкретних фактів і явищ правової реальності;
- вміння логічно, грамотно і виразно надавати відповідь.

Фахове випробування проводиться за екзаменаційним білетом, який містить три теоретичні питання.

Тривалість фахового випробування – 1 (одна) година.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

1.1. Об'єкт, предмет, методологія і функції загальної теорії держави і права

Предмет загальної теорії держави і права. Система узагальнених знань про основні і загальні закономірності розвитку держави і права. Знання про сутність, призначення, функціонування і розвитку держави. Зміст предмета загальної теорії держави і права. Система юридичних наук. Вивчення специфічних закономірностей держави і права як основне завдання загальної теорії держави і права. Вплив загальних законів розвитку суспільства на державу і право.

Розвиток предмета теорії держави і права. Теорія як метод вивчення нових державно-правових знань. Спеціальні науки як база становлення предмета загальної теорії держави і права.

Предмет і об'єкт пізнання. Об'єкт пізнання як об'єктивна реальність досліджуваних явищ. Предмет пізнання як закономірності, сторони, властивості і межі пізнання об'єкта. Держава і право як самостійний об'єкт пізнання теорії держави і права. Закономірності і особливості держави і права як предмет теорії держави і права та всієї юридичної науки.

Методологія загальної теорії держави і права. Сукупність теоретичних принципів, логічних прийомів і конкретних засобів дослідження загальнонаукових і загальнофілософських методів. Система теорій, принципів, законів і категорій процесу пізнання державно-правових явищ.

Метод як засіб побудови і обґрунтування системи знань. Метод як сукупність прийомів і операцій практичного і теоретичного засвоєння дійсності. Визначеність предмета дослідження. Загальні і спеціальні методи. Загальнофілософські методи. Метафізичний метод, опис об'єкта і предмета, збір фактичної інформації. Діалектико-матеріалістичний метод. Принцип детермінізму і загальність причинно-наслідкових зв'язків. Принципи загального зв'язку і загального розвитку. Засіб існування матерії. Рух. Форми існування матерії. Простір і час. Закони матеріалістичної діалектики. Єдність і боротьба протилежностей і джерело розвитку. Взаємний перехід кількісних і якісних змін і механізм розвитку. Заперечення старого новим і напрямок розвитку. Категорії матеріалістичної діалектики. Одиначне, особливе і загальне. Форма і зміст. Сутність і явище. Можливість і дійсність. Необхідність і випадковість. Частина і ціле. Структура і система. Причина і наслідок. Загальнонаукові методи. Аналіз і синтез. Дедукція й індукція. Спостереження й експеримент. Моделювання і формалізація. Порівняння. Опис. Спеціальні державно-правові методи. Порівняльно-юридичний метод. Пізнання одиначного, особливого і загального в державно-правових явищах. Спеціально-юридичний метод. Опис ознак державно-правових явищ. Системно-функціональний метод. Структурність і системність держави і права. Функції структурних елементів держави і права. Статистичний

метод. Кількісні зміни державно-правової дійсності. Опис кількісних ознак. Історичний метод. Розвиток держави і права. Логічний метод. Відволікання від приватного, випадкового, несуттєвого. Виявлення визначальних закономірних тенденцій. Метод переходу від абстрактного до конкретного. Етап цілісного пізнання об'єкта. Етап предметного пізнання складових частин об'єкта.

Значення розвитку методології загальної теорії держави і права.

Функції науки загальної теорії держави і права. Її місце і роль у системі юридичних наук. Сутність, зміст і призначення функцій загальної теорії держави і права.

Онтологічна функція. Пізнання і пояснення об'єкта і предмета теорії держави і права. Методологічна функція. Розробка основного юридичного пізнання. Теоретично-правова культура. Правовий поняттєвий апарат. Поєднання правової теорії і юридичної практики.

Ідеологічна функція. Відбиток державно-правової дійсності в духовних цінностях і ідеях. Ідеологічне обслуговування правотворчої і правоохоронної практики.

Евристична функція. Дослідження державно-правових явищ у їхньому розвитку. Системотворча функція. Юридична наука як пізнавальна система. Інтегральна єдність правознавства. Практично-прикладна функція. Практичний аналіз предметів і явищ державно-правової дійсності.

Комунікативна функція. Дані неюридичних наук у правознавстві. Освітня функція. Теорія держави і права як освітня дисципліна. Теоретично-правова основа комплексного оволодіння правовими знаннями. Прогностична функція. Пізнання закономірностей розвитку держави і права. Пояснення минулого досвіду державно-правового розвитку. Орієнтація в сучасному стані держави і права. Передбачення шляхів майбутнього розвитку держави і права.

Місце, роль теорії держави і права в системі юридичних наук. Класифікація юридичних наук. Загальнотеоретичні й історичні науки. Теорія держави і права. Історія держави і права України, історія держави і права зарубіжних країн. Історія політичних і правових вчень. Загальні і специфічні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права. Історичний процес розвитку держави і права. Політичні та правові вчення в конкретному історичному середовищі та хронологічній послідовності. Галузеві юридичні науки. Галузі матеріального та процесуального права. Міжгалузеві юридичні науки. Об'єднання якостей галузевих юридичних наук. Господарське право як синтез якостей цивільного й адміністративного права. Екологічне право та ін. Спеціальні юридичні науки.

Синтез юридичних і неюридичних наук. Судова медицина. Судова психіатрія. Криміналістика. Судова статистика. Юридична психологія. Юридична деонтологія. Досягнення природних, точних і технічних наук у юриспруденції. Прикладні юридичні науки. Державне будівництво. Науки міжнародного і закордонного права. Міжнародне публічне право. Міжнародне приватне право. Конституційне право закордонних країн і ін.

Узагальнення державно-правових знань у теорії держави і права. Загальна теорія держави і права як універсальна консолідуюча методологічна основа системи юридичних наук.

1.2. Походження, поняття, ознаки та сутність держави

Епохи докласового і класового товариства. Первинні форми спільності людей. Рід, фратрія (курія), плем'я, союз племен. Рід і община. Родовий лад. Суспільна власність. Суспільна влада при первіснообщинному ладі. Соціальні норми поведження людей при первіснообщинному ладі. Мораль. Звичаї. Традиції. Релігійні норми. Причини відсутності правових юридичних норм в умовах первіснообщинного родового ладу і його суспільної влади.

Виникнення держави. Причини й умови розпаду родового ладу. Розвиток продуктивних сил суспільства. Три суспільні поділи праці. Приватна власність. Сусідська община. Майнова і соціальна диференціація. Виникнення міст. Товарне виробництво. Військова демократія. Формування суспільних класів і соціально-класової структури суспільства. Необхідність державної організації. Форми утворення держави. Найдавніші історичні типи держав і їхній перехідний характер.

Сутність держави та її діалектично двоїстий характер. Соціально-класове та загально-соціальне в сутності держави. Основні ознаки держави. Публічна влада. Територіальний розподіл. Податкова система. Державний суверенітет. Писане право. Державний апарат. Відмінність ознак держави від ознак суспільної влади. Загальне визначення поняття держави.

Основні теорії походження держави. Теологічна, патріархальна, патримоніальна, гідравлічна (іригаційна), географічного детермінізму, демографічна, расова, органічна, спортивна, космічна, сакральна, психологічна, психоаналітична, соціально-психологічна, насильницька, договірна, історико-матеріалістична (класова) теорії походження держави.

1.3. Особистість, суспільство та держава

Поняття людини, особистості і громадянина. “Людина” і біосоціальна природа індивіда. “Особистість” і вираження соціальних початків індивіда. “Громадянин”, “громадянство” і правовий зв'язок особи з державою. Юридичні поняття свобод, обов'язків і відповідальності. Права, свободи, обов'язки і відповідальність особистості і держави. Класифікація прав і свобод людини і громадянина. Поняття фізичних, економічних, політичних, соціальних, екологічних, особистих, інтелектуально-культурних прав і свобод людини і громадянина. Єдність і взаємозумовленість прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Загальне поняття і співвідношення відповідальності юридичної і відповідальності соціально-політичної. Проблеми суспільства і держави, прав людини і громадянина, меж влади держави стосовно товариства і людини та

шляхи їх вирішення. Проблема свободи в державно організованому суспільстві і шляхи її розв'язання. Правовий статус людини і громадянина. Індивідуально-правовий статус громадян.

Суспільний прогрес і міжнародні пакти про права людини.

1. 4. Держава у політичній системі суспільства

Поняття політики. Причини існування політичної системи суспільства. Політична сфера громадського життя. Поняття й ознаки влади. Політична влада і державна влада.

Поняття і структура політичної системи суспільства. Місце і роль держави в політичній системі суспільства. Недержавні елементи політичної системи суспільства, їхньої відмінності від державних органів і закладів. Суб'єкти політики. Політичні партії і суспільно-політичні організації. Громадські організації. Фахові спілки і трудові колективи. Відношення держави і недержавних елементів політичної системи суспільства.

Політичні партії і принципи. Політичні відносини і функції. Політичний процес. Політичний режим. Політичні погляди, політична свідомість, психологічні елементи політичної системи суспільства. Політична культура.

Політична система суспільства і політична організація суспільства.

Ознаки і особливості політичної системи України.

1.5. Функції та механізм держави

Поняття функцій держави. Функції держави і сутність держави. Функції держави і історичні типи держав, суспільно-політичні ситуації. Функції держави і функції державного органа. Форми здійснення функцій держави. Правотворча, правореґулююча та безпосередньо-організаторська форми. Методи здійснення функцій держави. Переконавання, примус і стимулювання.

Види функцій держави. Критерії класифікації функцій держави. Соціальне значення державної діяльності. Основні і неосновні (додаткові) функції. Сфери діяльності держави. Внутрішні і зовнішні функції. Дія державних функцій у часі. Постійні і тимчасові функції.

Механізм держави. Поняття і призначення державного механізму. Державний механізм і державний лад. Структура державного механізму. Поняття державного органа. Правовий статус державного органа. Компетенція і прерогатива державного органа. Види державних органів. Державний орган і державне заснування. Державна влада і державний заклад. Державний механізм і громадське суспільство. Народне представництво. Сфера дії державного механізму. Державні органи і органи самоврядування, органи територіальної самоорганізації громадян. Принципи організації і діяльності державного механізму. Поділ влади, єдність, централізм, ієрархічність, єдиноначальність і колегіальність, демократизм, адміністрування, федералізм, законність.

Державний механізм і державний апарат. Основні категорії в державному апараті. Посадові особи, службовці і технічний персонал.

1.6. Форми держави

Історичне формування поняття форми держави в епоху Античності і в період Нового часу. Платон, Аристотель, Ш.Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо про форму держави. Поняття, ознаки і структура форми держави. Порядок організації і взаємодії вищих органів державної влади і управління. Територіальний устрій держави і відповідної організації державних органів, співвідношення держави як цілого і його основних частин. Форми і методи здійснення державної влади.

Форма держави в широкому і вузькому змістах. Форма держави і державний устрій. Єдність елементів форми держави.

Форма державного правління. Монархія і республіка. Ознаки монархії. Види монархій. Необмежені й обмежені (конституційні) монархії. Необмежені деспотична й абсолютна монархії. Обмежені дуалістична і парламентська монархії. Поняття республіки. Види республік. Аристократична і демократична республіки. Парламентська республіка. Президентська республіка. Дуалістичні (парламентсько-президентська і президентсько-парламентська) республіки. Форма державного правління в Україні.

Форма державного ладу. Простий і складний державний устрій. Унітарна держава як проста форма державного устрою. Унітарно-централізована і унітарно-децентралізована держави. Юридичні ознаки унітарної держави. Федеративна держава як складна форма державного устрою. Суб'єкти федерації. Юридичні ознаки федерації. Види федерацій. Національні і територіальні федерації. Федерації, засновані на договорі. Федерації, засновані на автономії.

Конфедерація як складна форма державного устрою. Юридичні ознаки конфедерації. Конфедерація як історично перехідна форма державного устрою.

Особливості унітарної форми державного устрою в Україні.

Поняття державного режиму. Державний режим і політичний режим. Демократичні і недемократичні державно-політичні режими. Державно-політичний режим демократії і його соціально-історичні типи. Антидемократичні державно-політичні режими. Тоталітарний і авторитарний режими. Вождізм. Популізм. Військово-диктаторський, фашистський і расистський режими.

Особливості державно-політичного режиму в Україні. Значення категорії форми держави в державному будівництві України.

1.7. Історичні типи держави і права

Загальне поняття історичного типу держави і права. Критерії класифікації історичних типів держави і права. Суспільно-економічна формація. Сукупність взаємозалежних суспільних відносин. Засіб виробництва. Продуктивні сили і виробничі відносини, їхній характер. Економічний лад, історичний тип

суспільства і його державна організація. Історичні типи держави і права. Держава і цивілізація. Нерозвинені і розвинені держави. Протодержава (племінна держава), нецивілізована і цивілізована держава. Держави Давнього Сходу, Античності, Середньовіччя, Нового часу, сучасної цивілізації. Держави східної, західної і змішаної цивілізації. Держави азіатської, європейської і євразійської цивілізації. Доіндустріальні, індустріальні та постіндустріальні держави. Аграрні, промислові і науково-технічні держави.

Держава і право азіатського способу виробництва.

Рабовласницька держава в Античному світі. Економічна основа, функції і механізм рабовласницької держави. Форми давньосхідної та антично-рабовласницької держави. Східна теократична деспотія, її структура й основні відомства. Рабовласницькі аристократичні і демократичні республіки. Рабовласницькі монархія й імперія. Характерні риси права Давнього Світу.

Феодальна держава і право. Економічна основа і сутність феодальної держави. Особливості феодально-державної організації суспільства. Палацево-вотчинна система управління. Станово-юридичне закріплення соціально-класової диференціації суспільства. “Феодальна драбина” і відношення васалітету-сюзеренітету. Функції і механізм феодальної держави. Форми феодальної держави. Феодально-аристократичні республіки. Феодальні монархії й основні етапи їхнього розвитку. Ранньофеодальна, феодально-роздрібнена, станово-представницька та абсолютна монархії.

Сутність і характерні риси феодального права.

Буржуазна держава і право. Економічна основа, сутність і задачі буржуазної держави. Основні етапи розвитку буржуазної держави. Функції і механізм буржуазної держави. Принцип поділу державної влади. Форми буржуазної держави. Парламентські, президентські і дуалістичні республіки. Конституційні (парламентські і дуалістичні) монархії. Ліберально-демократичний, авторитарний і військово-фашистський режими.

Сутність і характерні риси буржуазного права. Світові системи буржуазного права. Публічне і приватне право.

Соціалістична держава і право. Економічна основа, сутність і задачі соціалістичної держави. Основні етапи розвитку соціалістичної держави. Функції і механізм соціалістичної держави. Форми соціалістичної держави. Паризька Комуна. Республіка Рад і принцип єдиновладдя Рад (Радянська влада). Народна демократія.

Сутність, характерні риси, особливості і принципи соціалістичного права.

Специфіка держав перехідного типу. Держава і право в країнах, що розвиваються.

Сучасні правові, соціально демократичні держави.

1. 8. Суспільний прогрес і характер держави. Громадянське суспільство та демократична, соціальна, правова держава

Поняття характеру держави. Соціальна значимість державної діяльності (державних функцій, державного владарювання і керування, державної політики). Основні прогресивні конституційні характеристики держав. Правова, демократична, соціальна, світська держава. Правова держава. Зміст поняття правової держави у формально-юридичному і у матеріально-юридичному значеннях. Історичне формування поняття правової держави. Ідея реального верховенства закону і юридичної рівності громадян в епоху Античності. Теоретичні уявлення про правову державність у період Нового часу. Сучасна концепція правової держави. Загальна характеристика правової держави. Правова держава як новий етап становлення і розвитку державності. Співвідношення правової держави і громадського суспільства. Основні ознаки правової держави. Принцип поділу державної влади як фундаментальна основа будівництва правової держави.

Демократична держава. Поняття демократії. Демократичні інститути. Принципи демократії (свободи, рівності, народовладдя, народного представництва, політичного плюралізму). Форми демократії. Представницька і безпосередня демократія. Самоврядування. Організація представницької демократії і самоврядування. Організація безпосередньої демократії. Співвідношення представників і безпосередньої демократії.

Соціальна держава. Поняття соціальної держави. Соціальна єдність і солідарне товариство. Загальна характеристика соціальної держави. Основні ознаки соціальної держави. Соціальна держава і соціально-класова структура. Співвідношення суспільного і особистого в умовах соціальної держави. Система соціальних гарантій.

Світська держава. Поняття світської держави. Світська держава і свобода совісті. Історичне формування світської держави. Теократична і клерикальна держава. Відношення держави і церкви в умовах світської держави. Світська держава і релігійні меншини.

Правова регламентація і проблеми будівництва демократичної, соціальної, правової держави в Україні.

Сучасні концепції держави. Причини плюралізму концепцій розуміння сутності держави. Історична давність, складність, глобальний характер; геополітичні, регіональні, національні, історичні особливості феномену держави; суперечливість класової та загальнонародної сторін у сутності держави, політичний світогляд вчених-державознавців. Доктрина патерналізму. Етатизм. Теорія еліт і елітарна держава. Доктрина технократії та технократична держава. Національна держава. Поліцейська держава. Критика фашистських концепцій держави. Концепції демократичної держави. Ліберально-демократична та соціально демократична держави. Держава плюралістичної демократії. Держава загального благоденства.

РОЗДІЛ 2 КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

2.1. Конституційне право – провідна галузь національного права України

Поняття конституційного права. Предмет і метод конституційного права. Співвідношення термінів “конституційне право” і “державне право”. Інститути конституційного права України: поняття і види. Конституційно-правові норми: поняття, структура, зміст, класифікація. Суб'єкти і об'єкти конституційно-правових відносин. Поняття і види джерел конституційного права. Відповідальність у конституційному праві України. Поняття і характер конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб і органів державної влади. Відповідальність держави перед громадянами України.

2.2. Конституційне право України як наука і навчальна дисципліна

Поняття і предмет науки конституційного права України. Система і задачі науки конституційного права України. Історія становлення і розвитку науки в українському конституціоналізмі. Конституційне право України як навчальна дисципліна: поняття, структура курсу, основна характеристика.

2.3. Конституція України – Основний Закон держави

Поняття і загальна характеристика конституції як основного закону держави. Порядок прийняття і зміни конституції. Види конституцій. Соціально-політична сутність конституції. Юридичні властивості, функції і принципи Конституції України. Основні етапи історичного розвитку конституційного процесу в Україні. Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Центральної Ради 1917-1918 рр.; Конституція УНР від 29.04.1918 р.; Конституції УРСР 1919р., 1929р., 1937р., 1978р. Новий конституційний процес незалежної України. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991 р., внесення змін і доповнень у Конституцію (Основний Закон) УРСР від 20.04.1978 р. Концепція нової Конституції України від 19.06.1991 р. і її практичний розвиток, проекти Конституції України 1992-1996 рр. Прийняття нової Конституції України 28.06.1996 р. Особливості її розробки, обговорення і прийняття. Дія Конституції і внесення змін у Конституцію України. Соціально-політична сутність і значення прийняття Верховною Радою України нової Конституції. Продовження конституційного процесу в Україні. Характеристика структури Конституції України від 28 червня 1996 р. Охорона Конституції України. Роль Конституційного Суду в охороні Конституції України.

2.4. Основи конституційного ладу України

Поняття, суть і ознаки конституційного ладу України. Суверенність конституційного ладу. Демократизм і гуманізм конституційного ладу. Основні риси і принципи конституційного ладу в Україні. Гарантії конституційного ладу України: нормативно-правові і організаційно-правові. Роль парламенту, глави держави і Конституційного Суду України серед інших організаційно-правових елементів гарантування конституційного ладу. Поняття і принципи державного ладу України. Особливості та ознаки державного ладу України. Поняття суверенної, незалежної, демократичної, правової, соціальної, національної, самостійної, соборної держави. Внутрішній і зовнішній суверенітет. Механізм та основні функції Української держави. Система органів державної влади (апарат держави). Загальні засади організації органів державної влади. Територіальний устрій. Державні символи. Суб'єкти і об'єкти діяльності держави. Поняття і сутність суспільного ладу. Основні принципи і система суспільного ладу. Політична система.

2.5. Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні

Конституційно-правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права: поняття, елементи та їх загальна характеристика. Концепції прав людини: ліберальна (європейська), колективістська, ісламська (мусульманська), традиційні підходи. Поняття, юридична природа і види основних конституційних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в Україні. Система (класифікація) основних прав і свобод громадян України. Механізм реалізації і гарантії прав та свобод людини і громадянина: поняття, види, загальна характеристика. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні. Міжнародні стандарти в області прав людини і громадянина. Міжнародні правові акти по правах людини: Загальна декларація прав людини 1948 року; Європейська Конвенція про захист основних прав і свобод людини 1950 року; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року і факультативні протоколи до нього; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації жінок 1979 року; Конвенція про права дитини 1989 року.

2.6. Громадянство України. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та біженців в Україні

Громадянство України: поняття, принципи, підстави набуття та припинення. Документи, що підтверджують громадянство України. Приналежність до громадянства України. Придбання і припинення громадянства України. Вихід і

втрата громадянства України. Громадянство дітей у випадку зміни громадянства батьків і у випадку усиновлення. Органи, що приймають участь у рішенні питань громадянства України і їх компетенція. Виконання рішень з питань громадянства України і оскарження рішень із питань громадянства України. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні: поняття, особливості національного режиму, особливості в'їзду та виїзду іноземців та осіб без громадянства з території України. Особливості правового статусу окремих категорій іноземців в Україні. Іммігранти: поняття, отримання дозволу на імміграцію. Особи, які користуються частковим імунітетом від юрисдикції України. Правовий статус закордонних українців: поняття, умови надання статусу закордонних українців, підстави припинення статусу, гарантії задоволення національно-культурних та мовних потреб закордонних українців. Правовий статус біженців: поняття, особливості, підстави втрати та позбавлення статусу біженця. Відповідальність іноземців та осіб без громадянства на території України: цивільно-правова, кримінальна, адміністративна (депортація, скасування дозволу на імміграцію).

2.7. Громадянські й політичні права і свободи людини і громадянина в Україні

Громадянські права і свободи людини. Право людини на життя і повагу до її гідності. Право на свободу і особисту недоторканість. Недоторканість житла, таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Невтручання у сімейне й особисте життя. Свобода пересування, вибору місця проживання, право вільного залишення території України. Політичні права і свободи громадян України. Право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації. Право брати участь в управлінні державними справами, всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраним. Право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи й демонстрації. Право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів. Право на інформацію.

2.8. Основні економічні, соціальні й культурні права людини і громадянина в Україні

Основні економічні права людини і громадянина. Право на приватну власність. Право на підприємницьку діяльність. Соціальні права й свободи людини і громадянина. Право на працю. Право на соціальний захист. Культурно-духовні права й свободи людини і громадянина. Право на освіту. Право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

2. 9. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні

Обов'язок громадян України щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її держаних символів. Обов'язок сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом. Обов'язок не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані збитки. Обов'язок неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей.

2. 10. Конституційні основи виборів і референдумів та інших форм безпосередньої демократії

Безпосередня і представницька форми демократії. Вибори і виборче право як форма прямого народовладдя в Україні. Поняття, види і характеристика виборчого права і виборчої системи. Основні напрямки удосконалення виборчої системи в Україні. Принципи виборчого права: загальні, рівні, прямі вибори при таємному голосуванні. Конституційно-правові основи виборів. Виборчі права громадян. Виборчий процес. Стадії виборчого процесу. Референдуми як основна форма прямого народовладдя. Поняття і види референдумів. Конституційно-правові основи референдумів. Предмет всеукраїнського і місцевих референдумів. Порядок призначення і проведення референдумів. Призначення референдумів Верховної Радою України, Президентом України і по народній ініціативі. Юридична чинність результатів референдумів. Дорадче опитування громадян України (консультативний референдум), опитування суспільної думки. Збори громадян і інші форми народовладдя. Конституційно-правова відповідальність за порушення законодавства про вибори та референдуми.

2. 11. Конституційно-правові основи організації і здійснення державної влади в Україні

Поняття та ознаки органу державної влади. Державно-владні повноваження органу державної влади. Компетенція органу державної влади Система органів державної влади України. Загальна характеристика і специфічні риси органів законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Класифікація органів державної влади. Принципи організації та діяльності органів державної влади.

2. 12. Верховна Рада України

Верховна Рада – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Поняття, склад і структура Верховної Ради України. Порядок формування Верховної Ради України. Групи (фракції) народних депутатів України. Голова і заступники голови

Верховної Ради України. Постійні комітети і тимчасові комісії Верховної Ради України. Правовий статус народного депутата України. Загальна характеристика статусу народного депутата. Конституційно-правова основа статусу народного депутата України. Депутатський мандат. Імперативний і вільний мандати. Повноваження, права і обов'язки народного депутата України. Право законодавчої ініціативи, право депутатського запиту і депутатського звернення. Участь народного депутата в роботі пленарних засідань Верховної Ради України, комітетів, комісій і інших органів Верховної Ради України. Діяльність народного депутата у виборчому окрузі. Гарантії депутатської діяльності і недоторканності. Підстави припинення повноважень народного депутата України. Відповідальність за порушення законодавства про статус народного депутата України. Повноваження Верховної Ради України. Порядок роботи Верховної Ради України. Чергові і позачергові сесії Верховної Ради України. Розгляд питань у комітетах і на пленарних засіданнях. Прийняття рішень і голосування на пленарних засіданнях. Дисципліна і етика пленарних засідань Верховної Ради України. Відповідальність народного депутата за порушення дисципліни і етики на пленарних засіданнях. Законодавча процедура у Верховній Раді України. Суб'єкти права законодавчої ініціативи. Попередній розгляд законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Порядок обговорення законопроектів на пленарних засіданнях у ході трьох читань. Промульгація закону Президентом України. Введення в дію законів і інших актів Верховної Ради України. Особливості проходження конституційних законів, а також внесення змін у Конституцію України. Формування парламентом органів виконавчої і судової влади. Персональні обрання, призначення, затвердження і звільнення посадових осіб. Розгляд і прийняття рішень Верховною Радою України за спеціальними процедурами. Затвердження Державного Бюджету України, контроль за його виконанням. Розгляд і затвердження найбільш важливих загальнодержавних програм економічного, соціального, національно-культурного розвитку України, про військовий і надзвичайний стан. Розгляд зовнішньополітичних питань. Застосування процедури імпічменту. Розгляд питань про згоду на притягнення до відповідальності народних депутатів України, про порядок дострокового припинення їхніх повноважень. Процедури, обумовлені рішенням Конституційного Суду України. Рахункова палата Верховної Ради України.

2.13. Президент України – глава Української держави

Правова природа інституту президентства. Історія виникнення інституту президентства в Україні. Поняття глави держави і його місце в механізмі державної влади України. Порядок обрання Президента України. Законодавство про вибори Президента України. Основні принципи виборів Президента України. Утворення виборчих округів і виборчих органів по виборам Президента України. Висування і реєстрація кандидатів у Президенти України. Передвиборна агітація і гарантії діяльності кандидатів у Президенти України. Проведення голосування і визначення його результатів. Повторне голосування і повторні вибори. Вступ

Президента України на посаду. Символи Президента України. Повноваження Президента України. Конституційні основи взаємовідносин Президента України з Верховною Радою України і органами виконавчої та судової влади. Акти Президента України. Припинення повноважень Президента України. Конституційний статус Ради національної безпеки і оборони. Апарат Президента України.

2.14. Кабінет Міністрів України і інші органи виконавчої влади України

Поняття і сутність виконавчої влади. Конституційно-правові основи і принципи організації і діяльності органів виконавчої влади України. Система органів виконавчої влади України. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування. Конституційний порядок призначення на посаду Прем'єр-міністра України та інших посадових осіб органів виконавчої влади. Компетенція Кабінету Міністрів України. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з Верховною Радою України, як законодавчим органом. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Міністерства і інші центральні органи виконавчої влади: система, порядок формування, основні задачі і функції. Система місцевих органів виконавчої влади в Україні. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Порядок формування, структура, функції і повноваження місцевих державних адміністрацій. Порядок призначення і відповідальність голів місцевих державних адміністрацій. Підстави і порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій. Взаємовідносини місцевих державних адміністрацій із відповідними місцевими органами самоврядування.

2. 15. Конституційно-правові основи організації і діяльності судової влади і прокуратури

Поняття і сутність судової влади і правосуддя. Судочинство в Україні. Конституційно-правові основи організації і діяльності правосуддя. Судова система України. Система судів загальної юрисдикції. Порядок призначення й обрання суддів. Припинення повноважень суддів. Народні засідателі, присяжні. Конституційні принципи правосуддя. Правовий статус суддів. Гарантії незалежності і недоторканності суддів. Акти судових органів. Вища Рада юстиції. Конституційний Суд України. Поняття і сутність Конституційного Суду України, його цілі і задачі. Склад і порядок формування Конституційного Суду України. Підстави припинення повноважень суддів Конституційного Суду України. Функції і повноваження Конституційного Суду України. Конституційне провадження. Форми звернення в Конституційний Суд України. Суб'єкти права на конституційне подання та звернення. Пленарні засідання Конституційного Суду

України. Порядок прийняття рішень на пленарних засіданнях. Обов'язковість рішень і висновків Конституційного Суду України. Конституційно-правовий статус прокуратури. Поняття, сутність і система органів прокуратури України. Термін і порядок призначення Генерального прокурора України й інших прокурорів. Принципи організації і діяльності органів прокуратури. Акти прокурорського реагування на виявлені правопорушення.

2. 16. Основи територіального устрою України

Поняття і види територіального устрою. Поняття території держави. Принципи територіального устрою України. Система адміністративно-територіального устрою України і характеристика її елементів. Автономна Республіка Крим – територіальна автономія у складі України: поняття і особливості конституційно-правового статусу. Конституційно-правовий статус Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Рада міністрів Автономної Республіки Крим. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим.

2. 17. Конституційно-правові основи організації і діяльності органів місцевого самоврядування

Поняття місцевого самоврядування і його природа. Місцеве самоврядування і місцеве управління. Міжнародно-правова регламентація з питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія місцевого самоврядування 1985 р. Історія становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Конституційно-правова основа місцевого самоврядування в Україні. Система і структура місцевого самоврядування. Форми здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою, як суб'єкта муніципальної влади. Сільські, селищні і міські громади. Сільські, селищні, міські, районні та обласні ради. Порядок формування місцевих органів самоврядування. Порядок обрання депутатів і голів сільських, селищних і міських рад. Порядок формування районних і обласних рад і обрання голів цих рад. Порядок створення виконавчих органів рад. Основні принципи місцевого самоврядування. Фінансово-економічна база місцевого самоврядування. Статус депутатів, голів і виконавчих органів сільських, селищних і міських рад і їхні повноваження. Особливості статусу районних і обласних рад і їхні повноваження. Надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади. Сфера делегування повноважень. Відповідальність і підконтрольність органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Рішення органів місцевого самоврядування і їхня юридична чинність. Призупинення і скасування актів органів місцевого самоврядування. Гарантії прав місцевого самоврядування. Судовий захист прав місцевого самоврядування.

РОЗДІЛ 3 СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

3.1. Предмет та система дисципліни

Предмет, система дисципліни. Джерела дисципліни. Основні поняття курсу. Поняття судової, правоохоронної та правозахисної діяльності. Види правоохоронних органів.

3.2. Основи здійснення правосуддя

Поняття правосуддя. Принципи здійснення правосуддя. Рівність громадян перед законом і судом. Презумпція не винуватості. Презумпція вини. Встановлення об'єктивної істини. Здійснення правосуддя виключно судами. Право на апеляційне та касаційне оскарження рішення суду. Види судових рішень. Поняття вироку. Види вироків. Підтримання державного обвинувачення в суді прокурором. Забезпечення обвинуваченому права на захист. Мова, на якій здійснюється судочинство. Види юрисдикцій. Поняття підсудності. Види підсудності. Судова система України. Система судів загальної юрисдикції. Система господарських судів. Система адміністративних судів. Конституційний суд України. Вищі спеціалізовані суди. Державна судова адміністрація. Статус суддів України. Вимоги до суддів. Атестація суддів. Притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Вища кваліфікаційна комісія суддів. Вища рада юстиції. Призначення суддів на посаду. Органи суддівського самоврядування. Народні засідателі та присяжні.

3.3. Організація діяльності правоохоронних органів України

Поняття прокуратури. Система органів прокуратури. Структура органів прокуратури. Функції прокуратури. Види органів досудового розслідування. Органи внутрішніх справ. Система органів внутрішніх справ. Поняття міліції. Види підрозділів міліції. Служба безпеки України: поняття, система. Кадри органів Служби безпеки України. Органи державної митної служби: поняття та система. Органи державної податкової служби: поняття, система та повноваження. Правовий статус Державної пенітенціарної служби.

3.4. Організація діяльності правозахисних органів

Поняття адвокатури. Вимоги до осіб, які виявили бажання займатись адвокатською діяльністю. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури. Організаційні форми діяльності адвокатури. Органи і установи юстиції. Державна виконавча служба. Поняття нотаріату. Організація нотаріату. Право на заняття нотаріальною діяльністю. Статут нотаріуса. Правовий статус Уповноваженого Верховної ради України з прав людини.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань відбувається на підставі наступних критеріїв:

- правильність та повнота відповідей;
- ступінь оволодіння матеріалом та самостійність міркувань;
- рівень використання наукових та нормативних матеріалів;
- вміння користуватись засвоєними теоретичними положеннями для правильного тлумачення конкретних фактів і явищ правової реальності;
- вміння логічно, грамотно і виразно надавати відповідь.

Критерії оцінок знань

<i>Бали</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
5 (відмінно)	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки.
4 (добре)	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу, відповідь в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, дає підстави вважати, що вступник виявляє знання і розуміння основних положень зі спеціальності, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки.
3 (задовільно)	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння, надається визначення основних понять з окремими помилками.
2 (незадовільно)	Оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

До розділу 1:

Основна:

1. Загальна теорія держави і права / За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. – Харків: “Право”, 2002. – 432 с.
2. 1.2. Крестовская Н.Н., Матвеева Л.Г. Теория государства и права. Элементарный курс. – Х.: Одиссей, 2007. – 384 с.
3. 1.3. Скакун О.Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс). – Харьков: Эспада, 2005. – 840 с.
4. 1.4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : Підручник. – 2-ге видання. – К.: Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
5. 1.5. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник/ За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
6. 1.6. Теорія держави і права / С.Л. Лисенков, А.М. Колодій, О.Д. Тихомиров, В.С. Ковальський; За ред. С.Л. Лисенкова. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.

Додаткова:

1. Абдулаєв М.И., Комаров С.А. Проблемы теории государства и права – СПб: Питер, 2003. – 576 с.
2. Алексеев С.С. Государство и право. Учебное пособие. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 152 с.
3. Алексеев С.С. Линия права. – М.: Статут, 2006. – 461 с.
4. Алексеев С.С. Общая теория права: учеб. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 576 с.
5. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования. – М.: Статут, 1999. – 712 с.
6. Бабкіна О.В., Волинка К.Г. Теорія держави і права у схемах і визначеннях. – К.: МАУП, 2004. – 144 с.
7. Ведерніков Ю.А., Грекул В.С. Теорія держави та права. К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
8. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво “Юридична думка”», 2007. – 992 с.
9. Волинка К.Г. Теорія держави і права. – К.: МАУП, 2003. – 240 с.
10. Волинка К.Г. Тлумачний словник з теорії держави і права. – К.: Магістр, 2006. – 112 с.
11. Гусарєв С.Д., Олійник А.Ю., Слюсаренко О.Л. Теорія права і держави: Навчальний посібник. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 270 с.
12. Євграфова Є.П. Система національного законодавства в контексті права (лібертарно-легістський підхід): Монографія. – К.: КНТ, 2007. – 184 с.

13. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права. – К.: Кондор, 2006. – 477 с.
14. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія права (з схемами, кросвордами, тестами). – К.: Кондор, 2002. – 353 с.
15. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Сушицька Н.В. Теорія держави і права (схеми, таблиці, поняття) – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 148 с.
16. Кириченко В.М., Куракін О.М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 264 с.
17. Колодій А.М. Принципи права України: Монографія. – Київ: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
18. Комаров С. А. Общая теория государства и права. Курс лекций. – М.: Манускрипт, 1996. – 312 с.
19. Котюк В.О. Загальна теорія держави і права. – К.: Атіка, 2005. – 592 с.
20. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти). – К.: “Професіонал”, 2004. – 398 с.
21. Кравчук М.В. Теорія держави і права (опорні конспекти). – К.: Атіка, 2003. – 288 с.
22. Любашиц В.Я., Смоленский М.Б., Шепелев В.И. Теория государства и права. Ростов-на-Дону : Феникс, 2003 – 512 с.
23. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). – К.: Атака, 2007. – 412 с.
24. Марченко М.Н. Источники права. – М., ТК “Велби”, Проспект, 2005. – 760 с.
25. Марчук М.В., Ніколаєва Л.В. Нариси з теорії права. – К.: Істина, 2004. – 304 с.
26. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Курс лекций. – М.: Юристъ, 1997 – 672 с.
27. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства. Учебник для юридических вузов и факультетов. – М.: Издательская группа НОРМА–ИНФРА·М, 1999. – 552 с.
28. Нерсисянц В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства. Для юридических вузов и факультетов. – М.: Издательская группа НОРМА–ИНФРА·М, 1998. – 288 с.
29. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах (под ред. М.Н. Марченко). – М.: Зерцало, 1998. – Т.1. – 416 с.; Т.2 – 656 с.
30. Оксамытний В.В. Теория государства и права – М.: Издательство “ИМПЭ_ПАБЛИШ”, 2004. – 563 с.
31. Олійник А.Ю., Гусарев С.Д., Слюсаренко О.Л. Теорія держави і права. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 176 с.

До розділу 2:

Основна:

1. Конституційне право України. Тематичний словник для спеціальності

- 7.060101 – Правознавство / Укладачі: Н.В.Ганжа, Р.М. Максакова. – Запоріжжя, Гуманітарний університет "ЗІДМУ". 2007. – 34 с.
2. Кравченко В.В. Конституційне право України. Навч. посібник. – К.: Атака, 2000. – 320 с.
 3. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник/ За заг. ред. проф. В.Л. Федоренка. – 3-вид., перероб. і доопр. – К.: КНТ, Видавництво Ліра-К, 2011. – 532 с.
 4. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України / навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 632 с.
 5. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : підручник / О.Ф. Фрицький. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 510 с.

Додаткова:

1. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект): Моногр. – Х.: Легас, 2004. – 192 с.
2. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право). Навч. посібник. – К.: Атіка. – 2000. – 304 с.
3. Грабар Н.М. Правова регламентація порядку порушення справи про надання статусу біженця держави // Право України. – 2005.– № 7.– С. 57-61.
4. Громадські об'єднання в Україні : навч.посіб. / за ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. – 415 с.
5. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 336с.
6. Конституция Украины. Об усилении судебной защиты прав человека и гражданина. Решения конституционного суда Украины / В.І. Чушенко. – К.: Юридична компанія "БЕСТ і Ко" 2006. – 128с.
7. Конституційне право України : тест. завдання з дисц. / укл. Н.В. Ганжа, Р.М. Максакова. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2008. – 50 с.
8. Конституційне право України. Українсько-російський словник-довідник. – Запоріжжя. ГУ "ЗІДМУ". – 2001. – 60 с.
9. Конституційно-правові проблеми організації та реалізації установчої влади в Україні : монографія / Р.М. Максакова. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2012. – 436 с.
10. Конституція незалежної України: Навчальний посібник. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Спілка юристів України, 2000. – 428 с.
11. Курс конституционного права Украины / навчальний посібник под ред.: М.А. Баймуратова, А.В. Батанова. – Х.: Одиссей, 2008. – 672 с.
12. Орзіх М.Ф. Конституційна реформа в Україні: Навчальний посібник. – Одеса : Юридична література, 2003. – 128с.
13. Погорілко В.Ф. Нова Конституція України. Текст Основного Закону. Огляд і коментарі. – К.: Наукова думка. – 1996. – 135 с.

14. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України : підручник. / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко. – К. : Наукова думка, 2007. – 344 с.
15. Право на вибір місця проживання: від прописки до реєстрації. комент., законодавство, суд. практика / Авт. комент., упоряд.: Козінцев І.П., Захандревич М.Б. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 336с.
16. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина : Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2004. – 464с.
17. Рудик П.А. Коментар до конституційних змін : навчальний посібник / П.А. Рудик. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 220 с.
18. Тихомирова Л.В., Тихомиров М.Ю. Юридична енциклопедія / Під ред. М.Ю. Шаповал В.М., Борденюк В.І., Журавльова Г.С. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні. – К.: УАДУ, 2000. – 216 с.
19. Тихомирова Л.В., Тихомиров М.Ю. Юридична енциклопедія / Під ред. М.Ю. Тихомирова. – М. : 1999. – 526 с.
20. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : Підручник. / За ред. О.Ф. Фрицького – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 563 с.
21. Чушенко В.І. Конституційне право України : підручник / В.І. Чушенко. – К. : Ін Юре, 2007. – 488 с.
22. Шаповал В.М., Борденюк В.І., Журавльова Г.С. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні. – К.: УАДУ, 2000. – 216 с.
23. Шляхтун П.П. Конституційне право України : підручник / П.П. Шляхтун. – К. : Освіта України, 2008. – 592 с.

До розділу 3

Основна:

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996р.- К.,1996.-118с.
2. Про концепцію судово-правової реформи в Україні: Постанова Верховної Ради Української РСР від 28 квітня 1992р. // Голос України.-1992р.-12 серпня, № 152.
3. Про Конституційний Суд України: Закон України від 3 червня 1992р. // Відомості Верховної Ради України.-1992р.-№33.-ст.471.
4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 7 липня 2010р.
5. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991р. // Відомості Верховної Ради України.-1991.-53.-ст.793; Голос України.-1991, 12 грудня.
6. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990р. // Відомості Верховної Ради України.-1991.-4.-ст.20.
7. Про службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992р. // Відомості Верховної Ради України.-1992.-№27.-ст.382.
8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992р. // Відомості Верховної Ради України.-1992.-№22.-ст.303.
9. Ворсінов Г. Проблеми розвитку прокуратури України в умовах формування правової держави. // Право України.-1996.-№1.-с.37-41.
10. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального

права: Монографія. – Харків: Право, 2008. – 296 с.

- 11.Кримінальний процес України: тестові завдання: Навч. посібник / В.Т. Нор, В.П. Бойко, Н.Р. Бобечко, М.В. Гузела та ін. – К.: Правова єдність, 2010. – 373 с.
- 12.Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) / Рожнова В.В., Савицький Д.О., Конюшенко Я.Ю. та ін. – К.: НАВС, 2012. – 280 с.
- 13.Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина) / Хабло О.Ю., Степанов О.С., Климчук М.П. та ін. – К.: НАВС, 2012. – 200 с.
- 14.Ляш А.О. Кримінальний процес (Особлива частина): Навчальний посібник для дистанційного навчання. – К.: Університет “Україна”, 2006. – 470 с.
- 15.Маляренко В.Т., Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: Підручник / 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 712 с.
16. Організація судових та правоохоронних органів: Підручник/ за ред. І.Є. Марочкіна. – Харків: „Право”. – 2013. – 445с.

Додаткова:

1. Марочкін І.Є. Конституційно-правові засади судової влади // Правова держава України: проблеми, перспективи розвитку. – Х., 1995. -С.290-293.
2. Организация судебных и правоохранительных органов Украины: Методическое пособие. Коллектив авторов. Руководитель доц. Марочкин И.Е. – Никополь, 1995. -336с.
3. Шумський П. Прокуратура в системі державних органів України: Навчальний посібник. – Хмельницький, 1996. - 54с.
4. Мурашин Г.О. Законодавство України про Конституційний суд // Правова система України: теорія і практика. - К., 1993. - С.135-138.
5. Митний кодекс України: Прийнятий Верховною Радою України від 12 грудня 1991р. // Голос України. - 1992. - 27 березня. - №54.
6. Про заходи щодо підвищення ефективності роботи дізнання в органах внутрішніх справ України: Наказ МВС України №10 від 10 січня 1992р. -К., 1992.
7. Кримінальний процес України: Підручник (М.М.Міхеєнко, В.Т.Нор, В.П.Шибіко). – К. : Либідь, 1992. - 320с.
8. Письменний Д.П. Повноваження начальника органу дізнання і особи, яка проводить дізнання. – К., 1996. - С.92-97.
9. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Навчальний посібник/ Відп. ред. Я.Кондратьєв. - К. : Юрінком Інтер, 2002.
10. Онопенко В. Поточні й перспективні завдання органів юстиції // Право України. - 1994. - № 3-4. - С.3-5.
11. Карпачова Н. Народный правозащитник всегда в оппозиции к власти: Интервью // Голос Украины. - 1998. - 26 сентября.